

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО СКЛАДОВІ

ЖЕЛЕЗО Н., 1 курс ФЕМП ДТЕУ,
спеціальність «Економіка»,
освітня програма «Економіка та безпека бізнесу»

У статті розглянуті основні теоретичні аспекти управління ресурсним потенціалом підприємства, включаючи шляхи підвищення його ефективності. Також досліджено поетапний процес оптимізації структури ресурсного потенціалу.

Ключові слова: ресурсний потенціал, розвиток, управління, управління ресурсним потенціалом підприємства

The article discusses the fundamental theoretical aspects of enterprise resource potential management, including methods to enhance its efficiency. It also examines the step-by-step process of optimizing the structure of resource potential.

Keywords: resource potential, development, management, management of resource potential of the enterprise

У складному ринковому оточенні, яке постійно змінюється під впливом макро- і мікроекономічних факторів, одним з головних завдань керівництва є аналіз і використання поточних можливостей підприємства. Це передбачає збалансоване врахування внутрішніх можливостей компанії та зовнішнього середовища для досягнення поставлених цілей і забезпечення конкурентоспроможності на ринку.

У сучасних умовах, підприємства активно зміцнюють свою позицію шляхом розширення ресурсного потенціалу, впровадження новітніх технологій, інновацій та стратегічних змін. Зовнішнє середовище вимагає не лише ефективного використання наявних ресурсів, але й постійного розвитку та підвищення якості продукції.

Управління конкуренцією є ключовим аспектом для забезпечення збалансованого розвитку на ринку, що передбачає систематичну оптимізацію та максимальне використання ресурсного потенціалу підприємства. Крім того, важливим елементом успішного управління є впровадження стратегій, спрямованих на вдосконалення управлінських процесів, зокрема через підвищення ефективності використання людських, матеріальних і фінансових ресурсів.

Вивчення різних аспектів економіки та виробничо-ресурсного потенціалу знайшло відображення у працях численних вчених, як вітчизняних (О.А. Богуцький, М.В. Гладій, В.Г. Мегедін, Г.М. Подліснецький, П.Т. Каблук, О. С. Федодін), так і закордонних (Н.В. Дешевова, Є.В. Ломоносов, С.С. Хлебніков та інші). Вони досліджують сутність концепції «ресурсний потенціал», його структуру та важливість управління ним.

Основна мета цієї статті полягає у встановленні способів підвищення ефективності управління ресурсним потенціалом підприємства.

Відповідно до цілей нашого дослідження, ми поставили перед собою завдання: детально проаналізувати сутність ресурсного потенціалу та розглянути сучасні підходи до управління ним у контексті підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління ресурсним потенціалом підприємства, а його предметом – теоретико-методологічні аспекти і практичні методи оцінки та управління цим потенціалом.

В результаті дослідження виявлено, що основою поняття «ресурсний потенціал» є загальна категорія ресурсів, які охоплюють запаси і джерела сировини, матеріалів, нерухоме майно, грошові кошти та робочу силу. Ресурси представлені як матеріальні, так і нематеріальні елементи, які активно використовуються у виробничому процесі [6].

Характеристика ресурсу включає його відновлюваність, яка проявляється у споживчій і вартісній формі. Операційна діяльність підприємства постійно потребує привласнення нових ресурсів. Термін «потенціал» відображає можливості, здатності та сили, які існують в потаємній формі і можуть бути реалізовані за певних умов [10].

Отже, ресурсний потенціал підприємства охоплює всі ресурси, що належать йому, а також здатність персоналу і керівництва ефективно використовувати ці ресурси для виробництва товарів або послуг з максимальним економічним результатом. Він включає наявні ресурси, а також нові альтернативні джерела ресурсів, враховуючи економічну доцільність і науково-технічний прогрес [13].

Основні аспекти ресурсного потенціалу підприємства як економічної системи наведено на рис. 1.

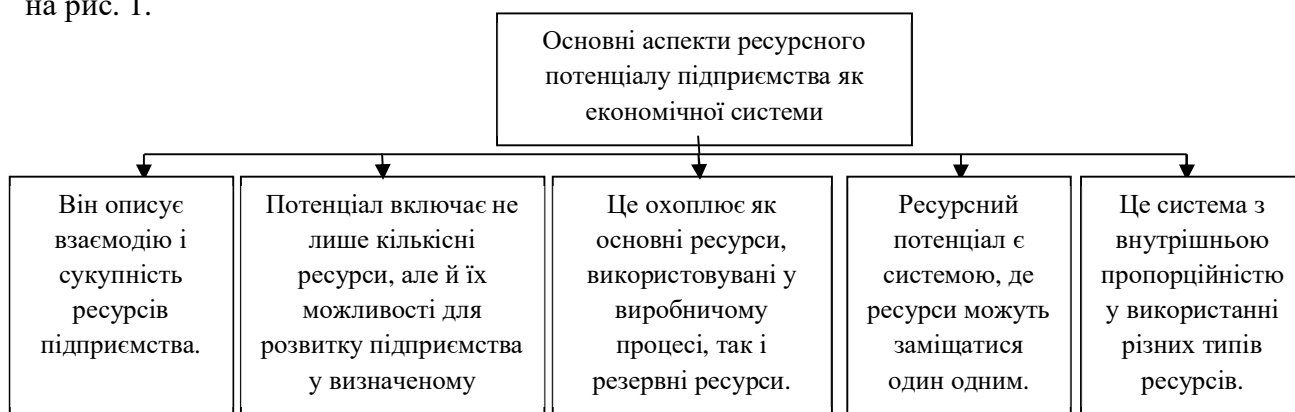

Рис. 1. Основні аспекти ресурсного потенціалу підприємства як економічної системи

Джерело: побудовано автором на основі [5]

У економічній літературі термін «потенціал» активно використовується для опису різних аспектів, таких як природа, інвестиції, інтелектуальні ресурси, праця та інші. Для підприємства як суб'єкта господарювання ресурсний потенціал є важливим фактором, що визначає ефективність фінансово-господарської діяльності та сприяє підвищенню його конкурентоспроможності. Оптимальне використання цього потенціалу дозволяє підприємству досягати стратегічних цілей, розвиватися і зміцнювати своє позиціонування на ринку, забезпечуючи сталість у змінному бізнес-середовищі.

Ресурсний потенціал підприємства охарактеризовано такими складовими:

- реальні можливості у різних сферах господарської діяльності;
- обсяги ресурсів, які залучені та не залучені у виробництво;
- здатність менеджменту ефективно використовувати ці ресурси для створення продуктів і послуг з максимальним прибутком;
- організаційні та правові структури, які визначають форму підприємства [11].

Ключовими видами ресурсного потенціалу підприємства є:

- трудові ресурси;
- фінансові ресурси;
- матеріальні ресурси, що включають основні фонди (засоби) та оборотні активи;
- нематеріальні ресурси;
- інформаційні ресурси.

Трудові ресурси підприємства описуються як сукупність осіб, що мають відносини з підприємством, відповідно до законодавства про працю, і складають трудовий колектив з урахуванням структури виробництва та форми власності конкретного підприємства [7].

Трудовий потенціал підприємства включає різноманітні аспекти, такі як персонал, робоча сила, робоче обладнання і людські ресурси, які спільно впливають на продуктивність команди. Робоча сила визначається як сукупність фізичних і інтелектуальних здібностей людей, необхідних для виробництва товарів і послуг. Резерв робочої сили підприємства

охоплює потенційні ресурси, які включаються до загального резерву робочої сили країни. Кадри є важливими для успішного управління, оскільки вони складають ключовий загальнокваліфікований персонал підприємства. Поняття людських ресурсів охоплює ширший спектр аспектів, ніж просто робоча сила і трудові ресурси, враховуючи основні ресурси будь-якого підприємства, чії навички та продуктивність визначають його ефективність [12].

Ефективне управління трудовим потенціалом підприємства передбачає проведення аналізу кадрового потенціалу, оцінку використання ресурсів, прогнозування потреб у спеціалістах різних напрямків та планування їхньої чисельності. Управлінські структури підприємства розподіляють ресурси між відділами, забезпечують координацію діяльності співробітників, мотивують персонал і контролюють виконання завдань.

Фінансові ресурси охоплюють кошти, що накопичуються під час формування підприємства та збільшуються завдяки реалізації продукції, інжинірингу, управлінню робочою силою та іншим господарським операціям, а також через залучення зовнішнього фінансування [8].

З моєї точки зору, ефективне управління трудовим потенціалом також включає в себе постійний моніторинг і адаптацію стратегій управління персоналом для відповіді на зміни внутрішніх та зовнішніх умов, що дозволяє підприємству забезпечувати стабільність і конкурентоспроможність у динамічному бізнес-середовищі.

Усі джерела коштів, що використовуються для формування фінансових ресурсів, можна розділити на дві основні категорії: власні і позикові [14].

Власні кошти накопичуються під час створення підприємства і в процесі його функціонування, використовуючи кілька джерел: статутний капітал, який складається з установчих або пайових внесків, емісії та розміщення акцій, а також з бюджетного фінансування; додатковий капітал, що формується понад зібрані пожертви або кошти від продажу акцій, і також в разі переоцінки матеріальних активів за справедливою вартістю; нерозподілений прибуток підприємства, що може використовуватися для фінансування господарської діяльності; інші виробничі фонди, що формуються через прибуток; амортизаційні відрахування на основні засоби та нематеріальні активи.

Позикові кошти утворюються в процесі діяльності підприємства, включаючи: довгострокові та короткострокові банківські кредити; облігаційні та необлігаційні позики; товарні або комерційні позики та інше. Позики використовуються для вирішення періодичних потреб у додаткових коштах, які неможливо забезпечити власними ресурсами. Залучення коштів здійснюється з урахуванням принципів платності, своєчасності та повернення. Використання цих коштів і матеріальне забезпечення мають чітко визначену ціль.

Матеріальні ресурси підприємства включають основні засоби та оборотні кошти. Основні засоби є знаряддями праці, які мають вартість і діють у виробництві протягом тривалого часу. Їх вартість передається на вартість випускається продукції, а частина продукції стає частиною активу, який можна використовувати. Основні засоби підприємства поділяються на активні, що використовуються для виробництва, та пасивні, які створюють умови для безперервної роботи активних частин [9].

Оборотні активи охоплюють частину активів підприємства, які використовуються одноразово в процесі виробництва і цінність яких повністю переноситься на вироблену продукцію або надані послуги. Вони гарантують безперервність усіх етапів функціонування підприємства, включаючи постачання, виробництво, збут та фінансування [11].

Нематеріальні ресурси описуються як частина потенціалу підприємства, що забезпечує довгострокові економічні переваги та базується на нематеріальних активах для генерації доходу. Це включає промислові об'єкти, інтелектуальну власність та інші активи [12]. Інші види нематеріальних ресурсів включають: «ноу-хау» – знання у сфері технологій, науки, бізнесу та управління, необхідне для виробничої діяльності, яке відрізняється від комерційної таємниці; раціоналізаторські пропозиції – технічні рішення, що включають зміни у конструкції продукції, виробничих процесах та обладнанні; назва місця походження продукту

– вказівка на країну або регіон, що пояснює специфічні якості товару; гудвіл – імідж підприємства та право на його використання через патенти.

У сучасних умовах господарювання ресурсний потенціал підприємства не визначає його ефективність. Використання ресурсів відіграє важливу роль у забезпеченні ефективності підприємства. Інвестиції у ресурси є формою оптимального капіталу, а якість ресурсів допомагає знижувати відходи та підвищувати продуктивність. Ці ресурси також сприяють створенню інвестиційно-інноваційного потенціалу бізнесу. Успішність і ефективність бізнесу безсумнівно залежать від того, наскільки компанія забезпечує необхідні ресурси. Важливість ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства нині виявляється у контексті обмежених ресурсів, які необхідно оптимально використовувати для досягнення максимальної продуктивності. Удосконалення управління ресурсним потенціалом включає в себе застосування системного підходу, чітке планування, організацію, координацію, мотивацію і контроль управлінських процесів, а також використання методів бенчмаркінгу та систем управління бізнес-процесами [3, с. 168].

Факт, що загальний потенціал підприємства формується не лише сумою окремих ресурсів, а їхніми системами, підкреслює важливість системного підходу до управління ресурсами. Впровадження ERP-рішень сприяє покращенню якості прийняття рішень, продуктивності і прибутковості, сприяючи ефективному плануванню комерційних і виробничих процесів підприємства [2, с. 76].

Використання бенчмаркінгового підходу в управлінні дозволяє знаходити відповіді на питання, чому інші компанії досягають кращих результатів. Порівнюючись з лідерами галузі, співробітники підприємства можуть досягати оптимізації та підвищення ефективності використання ресурсів з максимальною віддачею. Орієнтуючись на ефективне використання ресурсів і максимізацію їх потенціалу, важливо, щоб підприємство не лише оптимізувало внутрішні процеси, але й було активним учасником у вирішенні соціальних завдань. Сучасні підходи до управління включають не лише технічні інновації та оптимізацію виробничих процесів, але й створення сприятливих умов для розвитку персоналу та підтримки його потенціалу. Інвестування в професійний розвиток, здоров'я та безпеку працівників, а також заохочення до ініціативності та креативності сприяють не лише підвищенню продуктивності, але й формуванню стійкої конкурентної переваги на ринку.

Важливою частиною системи управління ресурсним потенціалом підприємства є процес оптимізації структури ресурсів, який слід проводити поетапно:

1. Сформулювати систему бізнес-цілей (стратегічних, тактичних, поточних) для всього підприємства, його підрозділів та окремих видів діяльності.
2. Визначити необхідні набори стратегічних ресурсів для досягнення кожної цілі.
3. Оцінити різні альтернативні набори ресурсів та їх комбінації перед ухваленням остаточного рішення.
4. Раціонально розподілити обмежені ресурси, визначити їхні пріоритетні напрямки вкладення для забезпечення високої конкурентоспроможності підприємства.
5. Оцінити досягнуті результати. Всі етапи структурної оптимізації повинні бути взаємозв'язані.

Висновки. Управління ресурсним потенціалом є невід'ємною складовою загальної системи управління підприємством, особливо в умовах складного і динамічного ринкового середовища, де кожен ресурс має велике значення. Ефективне управління цим потенціалом є ключовим фактором успіху, зокрема в умовах обмежених чи дорогоцінних ресурсів, що вимагає стратегічного підходу та інноваційних рішень.

Наші пропозиції щодо оптимізації та ефективного використання ресурсів підприємства ґрунтуються на системному підході до управління, який враховує не лише економічні аспекти, але й соціальні потреби та очікування споживачів. Це створює сприятливі умови для досягнення конкурентних переваг і забезпечення сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Додатково, важливо акцентувати увагу на інтеграції новітніх технологій та інноваційних підходів у управлінські практики, що сприяють не лише ефективному використанню наявних ресурсів, але й впровадженню нових продуктів та послуг на ринок. Це дозволяє підприємству зберігати свою конкурентоспроможність та відповідати високим стандартам якості в умовах постійних змін і викликів глобального бізнесу.

Список використаних джерел

1. Латишева О.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 3 (53). С. 126-130.
2. Лейбович А. В. Формування та оцінка ресурсного потенціалу Запорізького регіону. *Інвестиції: практика та досвід*, 2018. №10. С.60- 67.
3. Маршук Л.М. Принципи формування фінансово-ресурсного потенціалу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. Вип. 18. С. 56-59.
4. Невроцький Н.О. Оцінка ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства. *Інтернаука*. 2017. № 1 (23). Т. 2. С. 97–101.
5. Орехова А.І. Економічний потенціал підприємства: сутнісні характеристики та структуризація. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 17. С. 308-313.
6. Отенко І.П. Формування механізму управління економічним потенціалом підприємства. *Бізнес-Інформ*. 2015. № 3.С. 241-246.
7. Смолич Д.В., Тимощук І.В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та модель управління в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2020. №153. С. 75-82.
8. Сумець, О. М. Стратегічний менеджмент : підручник / О. М. Сумець ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Кременч. льот. коледж. Харків : ХНУВС, 2021. 208 с.
9. Чорна М.В. Ціннісно-орієнтоване управління реалізацією ресурсного потенціалу торговельного підприємства: монографія. Харків: ХДУХТ, 2015. 373 с.
10. Чукіна І. В. Організаційно-економічний механізм у системі управління виробничо-господарською діяльністю аграрних підприємств. *Економічний аналіз*. 2014. № 15 (3). С. 230-236.
11. Чупир О. М., Бурлака Є. О., Бутенко О. П. Управління розвитком ресурсного потенціалу підприємств: монографія. Х.: ХНУБА, 2022. 178 с.
12. Шаманська О.І. Система ефективного управління ресурсним потенціалом підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 9. С. 81–88.
13. Liubkina, O., Murovana, T., Magomedova A., Siskos, E. & Akimova, L. (2019). Financial Instruments of Stimulating Innovative Activities of Enterprises and Their Improvements. *Marketing and Management of Innovations*, 4, 336-352. <http://doi.org/10.21272/mmi.2019.4-26>
14. Tulchynska S., Shevchuk N., Kleshchov A., Kryshchop I., Zaburmekha Ye. (2021). The Role of Higher Education Institutions in the Development of EcoIndustrial Parks in Terms of Sustainable Development. *IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security*, 21 (10), p. 317-323.

Робота виконана під науковим керівництвом д-ра екон. наук, професора
Наталії ТАНКЛІВСЬКОЇ